

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GIOVANNI PITRUZZELLA IŠVADA,
pateikta 2019 m. balandžio 11 d.¹

Byla C-688/17

Bayer Pharma AG
prieš
Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt.,
Exeltis Magyarország Gyógyszerkereskedelmi Kft.

(*Fővárosi Törvényszék* (Budapešto sostinės apygardos teismas, Vengrija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Intelektinė nuosavybė – Patentai – Direktyva 2004/48/EB – Sąvoka „tinkama kompensacija“ – Žala, patirta teismui pritaikius laikinąsias priemones, kuriomis siekta apsaugoti patentą, kuris vėliau buvo pripažintas negaliojančiu – Produktų pateikimas rinkai nelaukiant patento pripažinimo negaliojančiu“

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėjamas šioje išvadoje, yra susijęs su Direktyvos 2004/48/EB² 9 straipsnio 7 dalies aiškinimu.

2. Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant *Bayer Pharma AG* (toliau – *Bayer*) ginčą su *Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt* (toliau – *Richter*) ir *Exeltis Magyarország Gyógyszerkereskedelmi Kft* (toliau – *Exeltis*) dėl žalos, kurią dvi pastarosios bendrovės patyrė dėl to, kad *Bayer* prašymu nacionalinis teismas priėmė draudimus, kurie vėliau buvo panaikinti.

I. Teisinis pagrindas

A. *TRIPS* sutartis

3. Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – *TRIPS* sutartis), kuri yra Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutarties, pasirašytos 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše ir patvirtintos Sprendimu 94/800/EB³, 1 C priede, 50 straipsnio 7 dalyje nurodyta:

„Kai laikinosios priemonės atšaukiamos arba kai jos nustoja galioti dėl kokios nors pareiškėjo veiklos ar neveikimo, arba jei vėliau paaiškėja, kad intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo ar pažeidimo grėsmės nebuvo, teismai turi teisę įpareigoti pareiškėją, esant atsakovo prašymui, suteikti atsakovui atitinkamą kompensaciją už šiomis priemonėmis sukeltą bet kokią žalą.“

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (OL L 157, 2004, p. 45).

3 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu (OL L 1994, 336, p. 1, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 80).

B. Sąjungos teisė

4. Direktyvos 2004/48 1 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„Sukūrus Vidaus rinką, panaikinami judėjimo laisvės apribojimai bei konkurencijos iškreipimai ir sukuriama naujovėms bei investicijoms palanki aplinka. Tokiomis aplinkybėmis intelektinės nuosavybės apsauga yra esminis Vidaus rinkos sėkmės elementas. Intelektinės nuosavybės apsauga svarbi ne tik naujovių ir kūrybingumo skatinimui, bet ir užimtumo plėtrai bei konkurencijos tobulinimui.“

5. Direktyvos 2004/48 22 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Taip pat labai svarbu numatyti laikinas priemones, kuriomis tuoj pat sustabdomas pažeidimas, nelaukiant sprendimo dėl nusikaltimo sudėties, tačiau paisant gynybos teisių, užtikrinant laikinųjų priemonių proporcingumą pagal bylos ypatybes ir pateikiant garantijas atsakovo išlaidoms ir patirtai žalai padengti nepateisinamo reikalavimo atveju. Tokios priemonės ypač pateisinamos, kai delsimas intelektinės nuosavybės teisės turėtojui padarytų esminę nepataisomą žalą.“

6. Direktyvos 2004/48 3 straipsnyje „Bendrasis įsipareigojimas“ nustatyta:

„1. Valstybės narės numato priemones, procedūras ir gynybos būdus, būtinus užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikoma ši direktyva, vykdymą. Tos priemonės, procedūros ir gynybos būdai turi būti sąžiningi, teisingi, neturi būti komplikuoti ar brangūs, ar sukelti nepagrįstą vėlavimą ar delsimą.

2. Tos priemonės, procedūros ir gynybos būdai taip pat turi būti veiksmingi, proporcingi ir atgrasantys; jie turi būti taikomi tokiu būdu, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytų apsaugos priemonės nuo piktnaudžiavimo jomis.“

7. Direktyvos 2004/48 9 straipsnio „Laikinosios ir prevencinės priemonės“ 7 dalis yra suformuluota beveik identišškai TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 daliai:

„Kai laikinosios priemonės yra atšaukiamos arba kai jos nustoja galioti dėl pareiškėjo veikimo ar neveikimo, arba kai po to yra nustatoma, kad intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo ar grėsmės pažeidimui nebuvo, teismo institucijos turi teisę atsakovo prašymu reikalauti pareiškėjo suteikti atsakovui tinkamą kompensaciją už tomis priemonėmis sukeltus nuostolius⁴⁾“.

C. Vengrijos teisė

8. Vengrijos civilinio proceso kodekso (1952. évi III. törvény prévoit, 1952 m. Įstatymas III) 156 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Teismas gali, gavęs prašymą, taikydamas laikinąją apsaugos priemonę nurodyti patenkinti prašymą arba priešieškinių, arba prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jei tokia priemonė yra būtina siekiant užkirsti kelią tiesioginei žalai arba išlaikyti *status quo*, arba išlaikyti ieškovo teisių viršenybę ir

4 Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės apygardos teismas) atkreipia dėmesį į tai, kad Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje vartojamos sąvokos „tinkama kompensacija“ teisingas vertimas į vengrų kalbą turėtų būti *megfelelő kártalanítás*, o oficialioje šios direktyvos versijoje vengrų kalba vartojama sąvoka *megfelelő kártérítés*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu nurodo, kad vengrų teisinėje kalboje terminas *kártalanítás* vartojamas tais atvejais, kai keliamas klausimas dėl kompensacijos už žalą, patirtą dėl teisėto elgesio, o terminas *kártérítés* – kai turima omenyje žala, patirta dėl neteisėto elgesio. *Richter* ir *Exeltis* savo rašytinėse pastabose, pateiktose Teisingumo Teismui, nurodo, kad Vengrijos teisingumo ministerija yra pateikusi Europos Sąjungos Tarybos Generaliniam sekretoriui prašymą iš dalies pakeisti Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalies versiją vengrų kalba.

jeigu tokia priemonė neviršija naudos, kurią tikimasi gauti taikant šią priemonę. Teismas gali nustatyti, kad laikinosios priemonės būtų taikomos suteikiant garantijas. Turi būti įrodytas faktinių aplinkybių, kuriomis grindžiamas prašymas, tikėtumas.

9. *Találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. Törvény* (1995 m. Įstatymas Nr. XXXIII dėl patentų apsaugos, toliau – PAĮ) 104 straipsnio 13 ir 14 punktuose nustatyta:

„13. Teismas gali – atsižvelgdamas į 5 dalies c punkto bei 6 dalies nuostatas – susieti ikiteisminį tyrimą su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir užstato suteikimu.

14. Jeigu 5 dalies c punkte ir 6 bei 13 dalyse nurodytais atvejais šalies, turinčios teisę į užstato sumos išmokėjimą, prašymas nebuvo įvykdytas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai galutinai įsiteisėjo teismo sprendimas ar nutartis, kuriais buvo panaikintas ikiteisminio tyrimo teismo potvarkis arba laikinosios priemonės (sprendimas, kuriuo galutinai užbaigtas procesas), pareiškėjas gali paprašyti teismo sugrąžinti užstatą.“

10. Vengrijos civilinio kodekso (1959. évi IV. Törvény, 1959 m. Įstatymas IV) 4 straipsnio 4 dalyje numatyta:

„Jeigu šiame įstatyme nenustatyti griežtesni reikalavimai, palaikant santykius turėtų būti vadovaujamas civilinės teisės normomis, kaip paprastai galima tikėtis iš bet kurio atitinkamoje situacijoje atsidūrusio asmens. Niekas negali remtis elgesiu, kuris priskiriamas jam pačiam. Kas elgiasi ne taip, kaip paprastai tikimasi iš bet kokio asmens, negali remtis kitos šalies elgesiu.“

11. Vengrijos civilinio kodekso 339 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Bet kuris asmuo, neteisėtai padaręs žalą kitam asmeniui, privalo ją atlyginti. Nuo šio įpareigojimo atleidžiami asmenys, kurie įrodo, kad elgėsi taip, kaip paprastai galima tikėtis iš bet kokio jo padėtyje atsidūrusio asmens.“

12. Vengrijos Civilinio kodekso 340 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nukentėjęs asmuo privalo veikti taip, kaip paprastai galima tikėtis, kad elgsis bet kuris konkrečioje situacijoje atsidūręs asmuo, siekdamas išvengti žalos arba ją sumažinti. Nėra jokio poreikio atlyginti šaliai už žalą, kurią lėmė tai, kad nukentėjusysis nesilaikė šio įpareigojimo.“

II. Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13. 2000 m. rugpjūčio 8 d. *Bayer* pateikė *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala* (Nacionalinis intelektinės nuosavybės biuras, Vengrija, toliau – Biuras) farmacijos produkto, kurio veiklioji sudedamoji dalis yra kontracepcijos priemonė, patento paraišką. Biuras paskelbė apie patento paraišką 2002 m. spalio 28 d. Pagal PAĮ 18 straipsnio 1 ir 2 dalis apsauga, kurią suteikia patentas, laikinai įsigalioja paskelbus paraišką ir galioja nuo paraiškos padavimo datos. Atitinkamo išradimo patentą Nr. 227.207 (toliau – patentas) Biuras suteikė 2010 m. spalio 4 d.

14. 2009 m. lapkričio mėn. ir 2010 m. rugpjūčio mėn. *Richter* ir 2010 m. spalio mėn. *Exeltis* pradėjo Vengrijoje prekiauti produktais, kuriais, *Bayer* teigimu, pažeidė jo teises į patentą (toliau – produktai).

15. 2010 m. lapkričio 8 d. *Richter* pateikė Biurui prašymą pripažinti pažeidimo nebuvimą ir nustatyti, kad jos produktais nepažeidžiamos ieškovės teisės į patentą. 2010 m. gruodžio 8 d. *Richter* ir *Exeltis* taip pat pateikė prašymą pripažinti patentą negaliojančiu.

16. 2010 m. lapkričio 9 d. *Bayer* paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo taikyti laikinąsias priemones, kuriomis siekė uždrausti *Richter* ir *Exeltis* tiekti produktus rinkai. Šis prašymas buvo atmestas, nes falsifikavimo tikimybė nebuvo įrodyta. 2011 m. rugpjūčio 11 d. *Bayer* taip pat inicijavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme procesus dėl teisių pažeidimo prieš *Richter* ir *Exeltis*. Šių bylų nagrinėjimas buvo sustabdytas, kol bus priimtas galutinis sprendimas byloje dėl patento pripažinimo negaliojančiu.

17. *Bayer* pateikus naujas paraiškas, 2011 m. rugpjūčio 8 d. įsigaliojusiomis 2011 m. liepos 11 d. vykdomosiomis nutartimis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas laikinąsias priemones, uždraudė bendrovėms *Richter* ir *Exeltis* pateikti savo produktus rinkai ir kartu su laikinosiomis priemonėmis nustatė pareigą pateikti užstatą. Bendrovės savanoriškai įvykdė įpareigojimus ir pašalino savo produktus iš rinkos.

18. *Richter* ir *Exeltis* pateikus apeliacinius skundus, *Fővárosi Ítéltábla* (Budapešto sostinės regiono apeliacinis teismas, Vengrija) 2011 m. rugsėjo 29 d. ir 2011 m. spalio 4 d. nutartimis panaikino 2011 m. liepos 11 d. nutartis, remdamasis proceso pažeidimais, ir grąžino bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šis teismas 2012 m. sausio 23 d. ir 2012 m. sausio 30 d. nutartimis, priimtomis vykdant naują procesą, atmetė *Bayer* prašymus dėl laikinųjų priemonių taikymo, nes laikėsi nuomonės, kad, visų pirma turint omenyje vykdomą Europos patento pripažinimo negaliojančiu ir atšaukimo procedūrą, atsižvelgiant į viešąjį interesą, nebegalima laikyti, kad minėtų priemonių skyrimas yra proporcingas. Šias nutartis patvirtino *Fővárosi Ítéltábla* (Budapešto sostinės apeliacinis teismas).

19. Taigi laikinosios priemonės bendrovei *Richter* buvo taikomos nuo 2011 m. rugpjūčio 8 d. iki 2011 m. spalio 4 d., o bendrovei *Exeltis* – nuo 2011 m. rugpjūčio 8 d. iki 2011 m. rugsėjo 29 d.

20. 2012 m. rugsėjo 13 d. sprendimu Biuras visiškai panaikino patentą. Panaikinęs šį sprendimą ir pakeitęs ankstesnį Biuro sprendimą, kuriuo patentas buvo pripažintas iš dalies negaliojančiu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo ruožtu 2014 m. rugsėjo 9 d. nutartimi patentą pripažino visiškai negaliojančiu. Ši nutartis buvo patvirtinta *Fővárosi Ítéltábla* (Budapešto sostinės regiono apeliacinis teismas) 2016 m. rugsėjo 20 d. nutartimi.

21. 2012 m. vasario 22 d. priešieškiniu ir 2017 m. liepos 6 d. prašymu (kurie pagrindinėje byloje buvo sujungti) atitinkamai bendrovės *Richter* ir *Exeltis* pareikalavo priteisti iš *Bayer* laikinosiomis priemonėmis padarytos žalos atlyginimą. Jos paprašė kompensuoti dėl laikinųjų priemonių taikymo patirtą apyvartos sumažėjimą, reklamos išlaidas, susijusias su produktų pateikimu rinkai, neturtinę žalą ir nuo šių sumų skaičiuojamas palūkanas. Kadangi Vengrijos teisėje nėra materialinės teisės normų, aiškiai taikytinų Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje numatytoms situacijoms, šie prašymai grindžiami visomis procesinėmis taisyklėmis, t. y. Vengrijos civilinio proceso kodekso 156 straipsnio 1 dalimi ir PAĮ 104 straipsnio 13 ir 14 dalimis.

22. *Bayer* paprašė atmesti šiuos prašymus. Ji tvirtina, kad žalą sukėlė pačios *Exeltis* ir *Richter*, todėl pagal Vengrijos civilinės atsakomybės taisykles jos neturi teisės į šios žalos atlyginimą. Iš tikrųjų jos tyčia neteisėtai pateikė falsifikatus rinkai gerokai iki patento pripažinimo negaliojančiu. Jos, kaip generinių vaistų gamintojos, žinojo, kad ieškovė turėjo patentą, todėl privalėjo, siekdamos užkirsti kelią žalos atsiradimui, pirmiausia pradėti procesą dėl patento, palaukti bent tol, kol pirmosios instancijos teismas priims sprendimą procese dėl patento pripažinimo negaliojančiu, ir tik tada pradėti teikti produktus rinkai. *Bayer* mano, kad ši pozicija atitinka Vengrijos jurisprudenciją, ir nurodo vieną prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimą, kuriame šis teismas buvo nusprendęs, jog šalis, kuri kreipėsi dėl kompensacijos, taip pat buvo atsakinga už žalą atsiradimą, ir iš taikyti laikinąsias priemones prašiusios šalies priteisė tik kompensaciją už žalą, kuri buvo patirta per laikotarpį nuo pirmosios instancijos teismo sprendimo pripažinti patentą negaliojančiu paskelbimo datos iki tų priemonių panaikinimo dienos.

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, pirma, ar pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį tik užtikrinama atsakovo teisė į kompensaciją, ar ja taip pat apibrėžiamas valstybių narių bendrųjų civilinės teisės normų atsakomybės ir žalos atlyginimo klausimais turinys. Antra, jis siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją yra draudžiama, kad nacionalinis teismas, taikdamas valstybės narės civilinės teisės nuostatą, nagrinėtų atsakovo vaidmenį atsirandant žalai ir visų pirma tai, ar atsakovo elgesys buvo „toks, kokio įprastai galima tikėtis aptariamoje situacijoje“.

24. Atsižvelgdamas į tai, 2017 m. lapkričio 9 d. sprendimu *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės apygardos teismas) sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

- „1) Ar [Direktyvos 2004/48] 9 straipsnio 7 dalyje esantį žodžių junginį „suteikti <...> tinkamą kompensaciją“ reikia aiškinti taip, kad valstybės narės privalo nustatyti šalių atsakomybę, kompensacijos dydį ir mokėjimo tvarką reglamentuojančias materialinės teisės normas, pagal kurias valstybių narių teismai galėtų įpareigoti ieškovą atlyginti atsakovui žalą, patirtą dėl priemonių, kurias vėliau teismai panaikino arba kurios nebebuvo taikomos dėl ieškovo veiksmų arba neveikimo, arba tais atvejais, kai vėliau teismas pripažįsta nebuvo intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo arba jo grėsmės?
- 2) Jeigu į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pagal [Direktyvos 2004/48] 9 straipsnio 7 dalį draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos, kiek tai susiję su šioje direktyvos nuostatoje numatyta kompensacija, turi būti taikomos civilinę atsakomybę ir žalos atlyginimą reglamentuojančios valstybės narės bendrosios teisės normos, pagal kurias teismas negali įpareigoti ieškovo atlyginti žalos, kuri padaryta taikant laikinąją priemonę, kuri vėliau paaiškėja esanti nepagrįsta dėl nebegaliojančio patento, ir kuri atsirado dėl atsakovo elgesio, kuris nebuvo toks, kokio įprastai galima tikėtis aptariamoje situacijoje, arba už kurios atsiradimą atsako tas pats atsakovas, jeigu taikyti tokią laikinąją priemonę prašiusio ieškovo elgesys buvo toks, kokio įprastai tikimasi tokioje situacijoje?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

25. *Bayer*, *Richter*, *Exeltis* ir Europos Komisija pateikė Teisingumo Teismui rašytines pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį. Šios suinteresuotosios šalys buvo išklaustos per 2019 m. sausio 9 d. įvykusį posėdį.

IV. Analizė

A. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

26. Savo pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją neužtikrinama atsakovės teisė į kompensaciją ir išsamiai neapibrėžiamas jos turinys, bet valstybėms narėms paliekama pareiga apibrėžti naudojimosi šia teise sąlygas, būdus ir žalos atlyginimo dydį.

27. Jis tvirtina, kad pagrindinės bylos šalys šiuo klausimu nesutaria. *Richter* ir *Exeltis* teigimu, Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje yra nustatyta objektyvi kompensavimo taisyklė, o terminas „tinkama kompensacija“ reiškia atsakomybę už visą patirtą žalą ir išlaidas, nesant reikalo išnagrinėti įrodymų, kurie galėtų būti svarbūs taikant nacionalinės teisės nuostatas dėl civilinės atsakomybės. *Bayer*, priešingai, žodžius „tinkama kompensacija“ aiškina kaip abstrakčią sąvoką, dėl kurios valstybėms narėms suteikiama plati veiksmų laisvė priimti sprendimą dėl prašymo išmokėti kompensaciją atsakovui, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes.

28. Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalimi siekiama Europos Sąjungos lygmeniu įgyvendinti TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalį, kuri yra privaloma tiek visoms valstybėms narėms, tiek Sąjungai, kiek tai susiję su jos kompetencijai priskirtais klausimais. Pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisės aktus reikia aiškinti, kiek įmanoma, vadovaujantis tarptautinės teisės aktais, ypač jei juose yra numatyta įgyvendinti Sąjungos sudarytą tarptautinį susitarimą⁵. Kaip Teisingumo Teismas aiškiai nurodė 2017 m. sausio 25 d. Sprendime *Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa* (C-367/15, EU:C:2017:36, 24 punktas), pagal Direktyvos 2004/48 5 ir 6 konstatuojamąsias dalis ir 2 straipsnio 3 dalies b punktą aiškinant jos nuostatas turi būti atsižvelgiama į valstybių narių išipareigojimus, kylančius iš tarptautinių konvencijų, įskaitant TRIPS sutartį, kurios galėtų būti taikomos ginčui pagrindinėje byloje.

29. Todėl Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta sąvoka „tinkama kompensacija“ turi būti aiškinama pagal TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalį. Teisingumo Teismo jurisdikcija priimti prejudicinį sprendimą dėl šio straipsnio ir dėl visos TRIPS sutarties aiškinimo pirmą kartą patvirtinta 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendime *Dior ir kt.* (C-300/98 ir C-392/98, EU:C:2000:688, 32–40 punktai), o po to įtvirtinta suformuotoje jurisprudencijoje⁶.

30. TRIPS sutarties 50 straipsnis yra viena jos III dalies „Intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimas“ nuostatų.

31. Pagal TRIPS sutarties 41 straipsnio 1 dalį šiomis nuostatomis siekiama dviejų pagrindinių tikslų: pirma, užtikrinti, kad teisių turėtojams būtų prieinamos veiksmingos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos procedūros, ir, antra, užtikrinti, kad tokios procedūros būtų įgyvendinamos taip, kad nebūtų sukuriama kliūčių teisėtai prekybai ir kad būtų numatytos apsaugos nuo piktnaudžiavimo jomis priemonės. Surasti pusiausvyrą tarp šių dviejų tikslų yra vienas pagrindinių TRIPS sutarties rengėjų uždavinių – ir tai matyti iš šios sutarties preambulės pirmos pastraipos⁷ – į kurią reikia atsižvelgti aiškinant jos nuostatas, visų pirma tas, kurios susijusios su teisių „užtikrinimu“⁸.

32. Kaip Teisingumo Teismas nurodė 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendime *Bericap Záródástechnikai* (C-180/11, EU:C:2012:717, 68 ir 69 punktai), iš siejamų TRIPS sutarties 41 straipsnio 1 ir 2 dalių matyti, kad minėtą sutartį pasirašiusios šalys turi užtikrinti, kad jų teisės aktuose būtų nustatyta intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo „tvarka, atitinkanti konkrečias sąlygas“, todėl jos turi pareigą priimti teisės aktus, „kuriais jų vidaus teisėje būtų nustatytos intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo priemonės, atitinkančios šiose nuostatose nurodytus kriterijus“.

33. Tačiau TRIPS sutarties III dalies nuostatomis nesiekama suderinti intelektinės nuosavybės teisių „užtikrinimo“, atsižvelgiant į skirtumus tarp nacionalinių teisės aktų, o tik nustatomi bendri standartai, kuriuos valstybės narės, vadovaudamosi jos 1 straipsniu, privalo perkelti į savo teisės aktus⁹.

5 Žr. neseniai priimtą 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Syed* (C-572/17, EU:C:2018:1033, 20 punktas).

6 Teisingumo Teismas yra pareiškęs, kad „pagal nusistovėjusią teismo praktiką TRIPS sutarties nuostatos nuo šiol yra sudedamoji Sąjungos teisės sistemos dalis, o šioje teisės sistemoje Teisingumo Teismas turi kompetenciją priimti prejudicinį sprendimą dėl šios sutarties aiškinimo“; žr., be kita ko, 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos* (C-431/05, EU:C:2007:496, 31 punktas) ir 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Bericap Záródástechnikai* (C-180/11, EU:C:2012:717, 67 punktas).

7 TRIPS sutarties preambulės pirmą pastraipą yra suformuluota taip: „Siekdamos sumažinti tarptautinės prekybos iškraipymus ir trukdymus ir atsižvelgdamos į būtinybę skatinti efektyvią ir tinkamą intelektinės nuosavybės teisių apsaugą, taip pat siekdamos užtikrinti, kad pačios intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo priemonės ir tvarka netaptų teisėtos prekybos kliūtimis“.

8 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato F. G. Jacobs išvadą byloje *Schieving-Nijstad ir kt.* (C-89/99, EU:C:2001:98, 11–16 punktai).

9 Šiuo klausimu žr. UNCTAD-ICTSD, *Resource Book on TRIPS and Development*, Cambridge, 2005, p. 575; Gervais, *The TRIPS Agreement, Drafting History and Analysis*, London, 2012, p. 564; T. Dreier, *TRIPs and the Enforcement of Intellectual Property Rights*, in *IIC Studies, From GATT to TRIPs, The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, Munich 1996, p. 248, visų pirma p. 276; X. Seuba, *Le contexte et les obligations générales concernant les moyens de faire respecter les droits de propriété intellectuelle*, in *Le droit international de la propriété intellectuelle lié au commerce: l'accord sur les ADPIC, bilan et perspectives*, 2017, visų pirma p. 325 ir 331. Taip pat žr. TRIPS sutarties preambulės antros pastraipos c punktą, pagal kurią veiksmingos ir tinkamos priemonės, skirtos intelektinės nuosavybės teisėmis prekyboje užtikrinti, turi būti kuriamos atsižvelgiant į nacionalinių teisės sistemų skirtumus.

34. TRIPS sutarties [1 straipsnio] 1 dalies trečiame sakinyje patikslinta, kad ją pasirašiusios šalys „savo teisės sistemoje ir praktikoje gali nustatyti atitinkamą šios Sutarties nuostatų vykdymo būdą“. Pagal šį patikslinimą, pirma, TRIPS sutartyje nėra jokios aiškios nuostatos dėl jos nuostatų „tiesioginio taikymo“ ir, antra, pagal ją valstybėms šalims suteikiama galimybė gana lanksčiai perkelti jas į nacionalinę teisę¹⁰ ir, laikantis sutartyje nustatytų apsaugos standartų, pritaikyti šį perkėlimą pagal nacionalinės teisės aktus ir kiekvienos teisės sistemos praktiką.

35. Kaip ir daugelyje TRIPS sutarties III dalies nuostatų, TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalyje įpareigojimas nėra apibrėžiamas išsamiai, o veikiau nurodomas siekiamas tikslas ir sutartį pasirašiusioms valstybėms paliekama didelė veiksmų laisvė įgyvendinti ją nacionalinėje teisėje¹¹. Taigi jos privalo teisminėms institucijoms „suteikti teisę“ priteisti iš ieškovo kompensaciją atsakovui, kuris jos prašo, bet suteikiant tą teisę šioms institucijoms nebūtinai nustatoma pareiga bet kokiomis aplinkybėmis automatiškai patenkinti tą prašymą¹². Be to, nors TRIPS sutartį pasirašiusios valstybės turi numatyti, kaip įgyvendinti kompensacijų mokėjimo atsakovui procedūras šios sutarties 50 straipsnio 7 dalyje išvardytais atvejais, niekas joms netrukdo pasinaudoti esama teisės sistema, kiek ji susijusi tiek su ieškovo atsakomybę reglamentuojančių materialinės teisės normų nustatymu, tiek su procesinėmis taisyklėmis, kurias taikant galima įgyvendinti teisę gauti kompensaciją.

36. Be to, iš TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalies tekste vartojamos terminijos matyti, kad TRIPS sutarties rengėjai buvo linkę laikytis kazuistinio požiūrio. Todėl posakyje „tinkama kompensacija“ vartojamas būdvardis „tinkamas“, įprastoje kalboje reiškiantis „pritaikytas“, „tinkamas kam“, „proporcingas kam“, kiekvienu atveju turi būti analizuojamas atskirai. Todėl kompensacijos „tinkamumas“ turi būti vertinamas teisminių institucijų, kurioms yra „suteikta teisė“ skirti tokią kompensaciją atsižvelgiant į visas atitinkamu atveju svarbias aplinkybes¹³. Šiame vertinime taip pat būtina atsižvelgti į tikslą, kurio siekiama ta TRIPS sutarties dalimi, kuri yra skirta „užtikrinimui“, o ja, remiantis šios sutarties 41 straipsnio 1 dalimi, siekiama užtikrinti autorių teisių turėtojų interesų apsaugą, kartu vengiant nepagrįstų kliūčių teisėtai prekybai ir piktnaudžiavimo tokio teisių „užtikrinimo“ procedūromis.

37. Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, pavyko apibrėžti pagal šio susitarimo 50 straipsnio 7 dalį TRIPS sutarties šalims tenkančią pareigą. Šiame etape svarbu atsižvelgti į Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį.

38. Kaip Teisingumo Teismas nurodė 2015 m. liepos 16 d. Sprendime *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, 74 punktas), Direktyvoje 2004/48 numatyti intelektinės nuosavybės teisių gynybos būdai yra papildyti glaudžiai su jais susijusiais ieškiniais dėl žalos atlyginimo. Taigi šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje kalbama apie laikinas priemones, kuriomis siekiama, be kita ko, užkirsti kelią bet kokiam gresiančiam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui, o to paties straipsnio 7 dalyje savo ruožtu numatytos priemonės, kurias taikant atsakovas gali reikalauti kompensacijos, jei vėliau nustatoma, kad teisės nebuvo pažeistos arba tokio pažeidimo grėsmės nebuvo. Kaip matyti iš šios direktyvos 22 konstatuojamosios dalies, šios žalos atlyginimo priemonės yra tam tikros garantijos, Sąjungos teisės aktų leidėjo nuomone, reikalingos kaip atsvara jo nustatytiems neatidėliotinioms ir veiksmingoms laikinosioms priemonėms. Tokia procedūra, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuria siekiama gauti kompensaciją už žalą, padarytą valstybės narės teisminėms institucijoms taikant laikinąją

10 UNCTAD-ICTSD, *op. cit.*, p. 17 ir p. 21. Taip pat žr. Gervais, *op. cit.*, p. 175.

11 UNCTAD-ICTSD, *op. cit.*, p. 576.

12 Žr. Gervais, *op. cit.*, p. 573 ir 609, kur nurodyta, kad TRIPS susitarimo 50 straipsnio 7 dalis gali būti pažeista tik tai teisminėms institucijoms sistemingai atsisakius pasinaudoti savo įgaliojimais.

13 Šiuo klausimu žr. Gervais, *op. cit.*, p. 579, kuriame teigiama, kad pirmojoje TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalies versijoje vartotas žodis „adekvatus“ per parengiamuosius darbus buvo pakeistas būdvardžiu „atitinkamas“, dažniausiai vartojamu intelektinės nuosavybės teisės srityje.

priemonę, siekiant, kad nebūtų pažeista išimtinė teisė, suteikta patentu, kuris vėliau buvo panaikintas tų pačių teisminių institucijų, baigiamas nagrinėti ieškinys, to patento savininko pareikštas siekiant, kad būtų taikoma tiesioginio poveikio teisių gynimo priemonė, todėl patenka į Direktyvos 2004/48, visų pirma šios direktyvos 9 straipsnio 7 dalies¹⁴, taikymo sritį.

39. Šia nuostata valstybės narės įpareigojamos nustatyti mechanizmą, kurį naudojant atsakovui būtų sudarytos sąlygos teisiniu keliu prašyti skirti ir gauti tinkamą kompensaciją už bet kokią žalą, joje nurodytais atvejais patirtą dėl laikinųjų priemonių taikymo.

40. Tačiau nei jos tekstas, nei priėmimo istorija neleidžia manyti, kad pagal ją reikalaujama, kad valstybės pasirinktų tam tikrą atsakomybės priskyrimo tvarką. Šioje nuostatoje niekaip nenurodoma, kad ja siekiama visiškai suderinti valstybių narių nacionalinės teisės nuostatas dėl ieškovo atsakomybės už žalą, padarytą dėl laikinųjų priemonių taikymo.

41. Kaip jau minėjau, Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalies formuluotėje beveik pažodžiui pakartojamas TRIPS sutarties 50 straipsnio 7 dalies tekstas. Mano nuomone, šis Sąjungos teisės aktų leidėjo sprendimas aiškiai rodo, kad jis siekia, pirma, neskatinti suderinti atsakovo teisei į kompensaciją taikomų taisyklių labiau, nei reikalaujama pagal sutartį, ir, antra, palikti valstybėms narėms didelę diskreciją pasirinkti, kaip konkrečiai įgyvendinti pareiškėjo atsakomybės nustatymo tvarką¹⁵.

42. Apskritai Sąjunga, priimdama Direktyvą 2004/48, kuria, kaip matyti iš jos 1 straipsnio, kaip tik siekiama užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimą, tuo tikslu valstybėse narėse nustatant įvairias priemones, procedūras ir gynybos būdus, įvykdė TRIPS sutartyje nustatytą pareigą užtikrinti, kad bus paisoma intelektinės nuosavybės teisių¹⁶. Nors, kaip nurodyta šios direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje, ja siekiama suderinti nacionalinius teisės aktus ir užtikrinti aukštą, vienodą ir vienalytį apsaugos lygį, visiškas suderinimas ja neužtikrinamas, nes ja siekiama sureguliuoti ne visus intelektinės nuosavybės teisių aspektus, o tik tuos aspektus, kurie yra susiję, pirma, su paisymu ir, antra, su jų pažeidimu, „numatant veiksmingus [intelektinės nuosavybės] teisių gynybos būdus nuo bet kokio šių teisių pažeidimo“¹⁷. Be to, joje yra nustatytas būtinausias intelektinės nuosavybės teisių apsaugos standartas ir ja nedraudžiama, kad valstybės narės imtųsi dar griežtesnių šių teisių apsaugos priemonių¹⁸.

43. Tiesa, kad Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje nėra jokios aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, kuria būtų siekiama nustatyti joje vartojamų nuostatų prasmę ir aprėptį, ir kad dėl to, vadovaujantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, paprastai jos turėtų būti visoje Sąjungoje aiškinamos savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į šios nuostatos kontekstą ir į nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą¹⁹.

44. Vis dėlto remiantis šia nuostata negalima priskirti šioms sąvokoms – kaip ir visai šiai nuostatai – platesnės taikymo srities nei ta, kuri aiškėja iš jų formuluotės ir iš Sąjungos teisės aktų leidėjo valios.

14 Šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, 74 punktas).

15 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad, atliekant Direktyvos 2004/48 parengiamuosius darbus, iš pradžių Komisijos pasiūlytas Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalies tekstas buvo taisomas ir žodžių junginys „teisminės institucijos turi turėti teisę“ buvo pakeistas žodžių junginiu „teisminės institucijos turi teisę“ (išskirta mano).

16 Žr. 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Bericap Záródástechnikai* (C-180/11, EU:C:2012:717, 72 punktas).

17 Žr. 2012 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Bericap Záródástechnikai* (C-180/11, EU:C:2012:717, 75 punktas).

18 Žr. 2017 m. sausio 25 d. Sprendimą *Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa* (C-367/15, EU:C:2017:36, 23 punktas) ir 2016 m. birželio 9 d. Sprendimą *Hansson* (C-481/14, EU:C:2016:419, 36 ir 40 punktai).

19 Žr., pavyzdžiui, 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

45. Visų pirma, sąvoka „tinkama kompensacija“ negali būti aiškinama taip, kad ji reiškia konkrečią ieškovo atsakomybės nustatymo tvarką, nes, kaip jau nurodžiau²⁰, vartojant šią formuluotę ir visų pirma būdvardį „tinkamas“, iš tikrųjų nurodoma įvertinti, ar atsakovui skiriama kompensacija atitinka iš tikrųjų patirtą žalą ir bylos aplinkybes, vadovaujantis principais, nustatytais Direktyvos 2004/48 17 konstatuojamojoje dalyje, pagal kurią „[š]ioje direktyvoje nustatytos priemonės, procedūros ir gynimo būdai kiekvienu atveju turėtų būti nustatomi taip, kad būtų tinkamai atsižvelgta į konkretaus atvejo specifines ypatybes, įskaitant kiekvienos intelektinės nuosavybės teisės savybes“.

46. Mano nuomone, iš to darytina išvada, kad kiekviena valstybė narė turi nustatyti materialinės teisės normas, kuriomis būtų reglamentuojamos atsakovo teisės į kompensaciją už žalą, patirtą dėl laikinųjų priemonių taikymo Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje nurodytais atvejais, tačiau su sąlyga, kad šios taisyklės turėtų padėti įgyvendinti šia nuostata siekiamą tikslą, t. y. kiekvienoje nacionalinės teisės sistemoje sukurti veiksmingas teisių gynimo priemones, kad atsakovas galėtų gauti tinkamą bet kokios patirtos žalos kompensaciją. Kitaip tariant, tokia šių nuostatų integracija į nacionalinę teisę turi atspindėti aptariamą nuostatą turinį ir formą, pagal kuriuos tinkama kompensacija kiekvienu atveju turi būti nustatyta tinkamai ir sąžiningai įvertinus atsakomybę pagal nacionalinės teisės normas.

47. Be to, kadangi pagrindinis Direktyvos 2004/48 tikslas yra paskatinti valstybes nares numatyti veiksmingas intelektinės nuosavybės teisių priemones²¹, šios valstybės taip pat turi užtikrinti, kad tvarka, kurią jos nustato siekdamas įgyvendinti šios direktyvos 9 straipsnio 7 dalį, neatgrasytų intelektinės nuosavybės teisių turėtojų nuo prašymo taikyti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas priemones.

48. Mano nuomone, atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto sostinės apygardos teismas) pateiktą pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį reikia aiškinti taip, kad kiekviena valstybė narė turi nustatyti materialinės teisės normas, reglamentuojančias atsakovo teisę į kompensaciją už žalą, patirtą dėl laikinųjų priemonių taikymo susiklosčius situacijoms, kurioms taikoma ši nuostata, atsižvelgiant į tai, kad tokiomis taisyklėmis, pirma, reikia užtikrinti, kad būtų nustatyta tam tikra tvarka ir tam tikros veiksmingos teisių gynimo priemonės, kad atsakovas galėtų gauti tinkamą visos patirtos žalos kompensaciją, ir, antra, intelektinės nuosavybės teisės turėtojas neturėtų būti atgrasytas nuo prašymo taikyti Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas priemones.

B. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

49. Antruoju prejudiciniu klausimu tuo atveju, jei į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta teigiamai, *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto sostinės apygardos teismas) prašo Teisingumo Teismo atsakyti, ar pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį draudžiama taikyti valstybės narės civilinės teisės nuostatas, pagal kurias nacionalinis teismas negali priteisti iš ieškovo atlyginti žalą, patirtą taikant laikinąsias priemones, kurios vėliau pasirodė esančios nepagrįstos, kai žala atsirado dėl to, kad atsakovo elgesys „nebuvo toks, kokio įprastai galima tikėtis aptariamoje situacijoje“, arba jeigu dėl tos pačios priežasties atsakovas yra atsakingas už tos žalos atsiradimą.

50. Nepaisant labai plačios formuluotės, iš sprendimo teikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad antruoju klausimu iš esmės siekiama, kad Teisingumo Teismas atsakytų, ar Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalimi nėra draudžiamas Vengrijos civilinio kodekso nuostatų dėl atsakomybės išaiškinimas, pagal kurį ieškovas neprivalo kompensuoti žalą, patirtą dėl laikinųjų priemonių, kurios, kaip vėliau nustatyta, buvo nepagrįstos, nes buvo patentas, kuriam apsaugoti jos

20 Žr. šios išvados 36 punktą.

21 Visų pirma žr. Direktyvos 2004/48 3 konstatuojamąją dalį.

buvo priimtos, kai produktai, kuriems taikomos tos priemonės, buvo atsakovo pateikti rinkai, buvo pripažintas negaliojančiu prieš tai neužginčijus to patento teisėtumo, arba kai patento pripažinimo negaliojančiu procedūra buvo pradėta nelaukiant, kol patentas bus pripažintas negaliojančiu ir jo pripažinimas negaliojančiu bus patvirtintas bent jau pirmosios instancijos teismo.

51. Iš mano siūlomo atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą aiškėja, kad kiekviena valstybė narė turi nustatyti materialinės teisės normas, reglamentuojančias atsakovo teisę gauti kompensaciją Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalyje nustatytais aplinkybėmis, taigi, įskaitant taisykles, susijusias su patvirtintų priemonių ir nurodytos žalos priežastinio ryšio nustatymu.

52. Iš argumentų, išplėtotų nagrinėjant pirmąjį prejudicinį klausimą, taip pat matyti, kad nustatydamos tokias taisykles valstybės narės turi laikytis Direktyvos 2004/48 nuostatų ir atsižvelgti į šioje direktyvoje nustatytus tikslus bei teisių gynimo procedūras ir būdus.

53. Taigi, mano nuomone, Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalies tekstui ir tikslams prieštarautų šios nuostatos išaiškinimas, pagal kurį valstybės narės gali sistemingai atmesti galimybę suteikti atsakovui bet kokią teisę gauti kompensaciją tuo atveju, jeigu jis pateko į rinką pažeisdamas patentą, kuriam apsaugoti buvo priimtos laikinosios priemonės²², nepalaukęs, kol patentas bus pripažintas negaliojančiu²³.

54. Iš tikrųjų, pirma, iš šios direktyvos 9 straipsnio 7 dalies formuluotės negalima daryti išvados, kad jeigu „vėliau paaiškėja, kad intelektinės nuosavybės teisės nebuvo pažeistos ar nebuvo grėsmės, kad jos bus pažeistos“, kaip būna tuo atveju, kai patentas buvo pripažintas negaliojančiu priėmus laikinąsias priemones, gali būti kompensuojama tik ta žala, kuri buvo patirta nuo pažeidimo nebuvimo nustatymo iki tų priemonių atšaukimo ar panaikinimo. Pirma, tokiam aiškinimui prieštarauja prievoksmis „vėliau“, o tai reiškia, kad sąlygų, kuriomis grindžiamas laikinųjų priemonių taikymas, nebuvimo nustatymas – įskaitant atitinkamų intelektinės nuosavybės teisių galiojimą, bent jau tuo atveju, kai patento pripažinimas negaliojančiu turi poveikį atgaline data, – nebūtinai įvyksta tuo metu, kai šios priemonės, bent jau iš dalies, sukėlė žalingą poveikį dėl padėties, kuri susiklostė tuo metu, kai jos buvo priimtos. Antra, Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalies aiškinimas, pagal kurį tam tikra dalis žalos, patirtos dėl laikinųjų priemonių, kurios, kaip paaiškėjo *a posteriori*, buvo pripažintos nepagrįstomis, iš principo negali būti kompensuota, būtų nesuderinama su šioje nuostatoje pateikta aiškia nuoroda, kad teisė į kompensaciją galioja „visai tokiomis priemonėmis padarytai žalai“.

55. Antra, kaip jau minėjau, Direktyvos 2004/48 nuostatomis, kaip ir TRIPS sutarties nuostatomis, suderinami du tikslai, t. y. tikslas apsaugoti intelektinės nuosavybės teisių turėtojų interesus ir tikslas apsaugoti teisėtą prekybą nuo bet kokios nepagrįstos kliūties. Taigi, jei pareiškėjui, siekiant apeiti reikalavimą kompensuoti žalą, patirtą taikant laikinąsias priemones, priimtas remiantis intelektinės nuosavybės teisę patvirtinančiu dokumentu, kuris vėliau buvo panaikintas atgaline data, būtų pakakę remtis tuo, kad tas dokumentas galiojo tuo metu, kai šios priemonės buvo priimtos, nebūtų įgyvendintas nė vienas iš dviejų minėtų tikslų: nei tikslas apsaugoti intelektinės nuosavybės teises – nes nebūtų jokio galiojančio nuosavybės dokumento, pagrindžiančio išimtinės teisės suteikimą jos savininkui, – nei tikslas apsaugoti teisėtą prekybą – nes nebūtų numatyta jokia kompensacija už nepagrįstą pažeidimą.

22 Čia turiu omenyje tikrai situaciją, kai atsakovas pateikia rinkai produktus, kuriais pažeidžiamos teisės į vėliau panaikintą patentą.

23 Šio amžiaus pirmojo dešimtmečio pradžioje Didžiosios Britanijos ir Airijos teismai nustatė kriterijų, analogišką tam, kuriuo *Bayer* rėmėsi pagrindinėje byloje, siekdami įvertinti, ar tikslinga laikinąsias priemones taikyti farmacijos patento turėtojui, siekiant užkirsti kelią generinių vaistų gamintojo suklastotų produktų įvedimui į rinką. Aplinkybė, kad generinių vaistų gamintojas nepranešė patento turėtojui apie savo ketinimą įvesti į rinką suklastotą produktą, kad suteiktų jam galimybę pradėti išankstinį ginčo nagrinėjimą, arba iš anksto nepradėjo patento panaikinimo procedūros ir neiškėlė bylos dėl pažeidimo nebuvimo nustatymo, buvo laikoma elementu, nulemiančiu laikinųjų priemonių taikymą (vadinamasis „kliūčių pašalinimo principas“, pirmą kartą suformuluotas Sprendime *Smithkline Beecham Plc / Generics (UK) Ltd* (2001)).

56. Trečia, Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį aiškinant taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, gali būti kompensuojama tikta žala, atsiradusi dėl laikinųjų priemonių taikymo, pirmosios instancijos teismui atgaline data panaikinus intelektinės nuosavybės teisių apsaugos dokumentą, pirma, ieškovas paprasčiau prisiimtų riziką, nepriklausančią nuo objektyvaus sėkmės tikimybės įvertinimo tuo atveju, jeigu jo teisę patvirtinantis dokumentas būtų užginčytas, ir, antra, būtų paskatintas piktnaudžiavimas laikinųjų priemonių taikymu.

57. Tačiau pirmiau pateiktos pastabos vis dėlto nereiškia, kad tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, nacionalinis teismas negali atsižvelgti į atsakovo elgesį – visų pirma aplinkybę, kad rinkai pateikė suklastotus produktus, prieš tai ar tuo metu neužginčydamas atitinkamų intelektinės nuosavybės teisių dokumento, – siekdamas įvertinti, ar kompensacija, į kurią jis turi teisę nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį, yra tinkama.

58. Patentu apsaugotas pateikimas į rinką, visų pirma farmacijos sektoriuje, paprastai yra parengiamoji veikla, kuri gali trukti ilgus metus, visų pirma dėl to, kad reikia gauti rinkodaros leidimą. Per šį laikotarpį įmonei, kuri ketina pateikti produktą rinkai, leidžiama pradėti patento pripažinimo negaliojančiu procedūrą arba tiesiog įspėti patento savininką apie savo ketinimą, kad jis galėtų reaguoti, kad būtų iškelta byla dėl patento teisėtumo ir, galbūt, ji būtų išspręsta prieš pateikiant rinkai generinius vaistus.

59. Jei dėl pirmiau išdėstytų priežasčių aplinkybė, kad atsakovas elgėsi ne taip ir pasirinko „rizikingą“ patekimą į rinką²⁴, nėra veiksnys, dėl kurio savaime netenkama teisės į tinkamą kompensaciją, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį, nacionalinis teismas vis dėlto gali atsižvelgti į tokį elgesį ir į kitas svarbias aplinkybes – pavyzdžiui, patento ir rinkos savybes, – nustatydamas atsakovui skirtiną kompensaciją, kuri, kaip nurodyta šios direktyvos 3 straipsnyje, turi būti veiksminga, nešališka ir teisinga.

60. Mano nuomone, atsižvelgiant į visus pirmiau išdėstytus argumentus, į *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto sostinės apygardos teismas) pateiktą antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį, nagrinėjant atsakovo ieškinį pareiškėjui, kuriuo prašoma atlyginti žalą, patirtą taikant šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas laikinas priemones, nėra draudžiama taikyti civilinės teisės normą, pagal kurią nereikia bylos šaliai mokėti kompensacijos už žalą, kurią ji patyrė dėl to, kad nesilaikė pareigos elgtis taip, kaip paprastai galima tikėtis, kad elgsis bet kuris konkrečioje situacijoje atsidūręs asmuo, siekdamas išvengti žalos arba ją sumažinti. Tačiau pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį vis dėlto draudžiama šią taisyklę taikyti laikantis požiūrio, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, ieškovas neprivalo atlyginti žalos, padarytos taikant laikinas priemones, kurios vėliau pasirodė esančios nepagrįstos dėl to, kad patentas, kuriam apsaugoti jos buvo taikomos, buvo pripažintas negaliojančiu, jeigu produktai, dėl kurių šios priemonės buvo priimtos, buvo pateikti rinkai iš anksto neginčijant šio patento teisėtumo arba tuo atveju, jei buvo pradėta patento pripažinimo negaliojančiu procedūra, nelaukiant, kol patentas bus pripažintas negaliojančiu, o šis negaliojimas bus patvirtintas bent jau pirmosios instancijos teismo.

V. Išvada

61. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto sostinės apygardos teismas, Vengrija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

- 1) 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 9 straipsnio 7 dalis turi būti aiškinama taip, kad kiekviena valstybė narė turi nustatyti materialinės teisės normas, reglamentuojančias atsakovo teisę į kompensaciją už žalą,

²⁴ Todėl prirėkus jis galėtų turėti pranašumą pirmasis pateikti rinkai generinį produktą.

patirtą dėl laikinųjų priemonių taikymo susiklosčius situacijoms, kurioms taikoma ši nuostata, atsižvelgiant į tai, kad šiomis taisyklėmis, pirma, turi būti užtikrintas veiksmingos tvarkos ir veiksmingų teisių gynimo būdų taikymas siekiant, kad atsakovas galėtų gauti tinkamą bet kokios patirtos žalos kompensaciją, ir, antra, jos neturi atgrasyti intelektualinės nuosavybės teisės turėtojo nuo prašymo taikyti Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas priemones.

- 2) Pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį nėra draudžiama, nagrinėjant atsakovo ieškinį pareiškėjui, kuriuo prašoma atlyginti žalą, patirtą taikant šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas laikinąsias priemones, taikyti valstybės narės civilinės teisės normos, pagal kurią nereikia bylos šaliai mokėti kompensacijos už žalą, kurią ji patyrė dėl to, kad nesilaikė pareigos elgtis taip, kaip paprastai galima tikėtis, kad elgsis bet kuris konkrečioje situacijoje atsidūręs asmuo, siekdamas išvengti žalos arba ją sumažinti. Tačiau pagal Direktyvos 2004/48 9 straipsnio 7 dalį vis dėlto draudžiama šią taisyklę taikyti laikantis požiūrio, kad ieškovas neprivalo atlyginti žalos, padarytos taikant laikinąsias priemones, kurios vėliau pasirodė esančios nepagrįstos dėl to, kad patentas, kuriam apsaugoti jos buvo taikomos, buvo pripažintas negaliojančiu, jeigu produktai, dėl kurių šios priemonės buvo priimtose, buvo pateikti rinkai iš anksto neginčijant šio patento teisėtumo arba tuo atveju, jei buvo pradėta patento pripažinimo negaliojančiu procedūra, nelaukiant, kol patentas bus pripažintas negaliojančiu, o jo negaliojimas bus patvirtintas bent jau pirmosios instancijos teismo.